

коллекторидаги кувват 500 Вт ни ташкил этади. Курилманинг куёш нурланишини қабул қилиш коэффициентини аниқланг.

Берилган:

$$I = 600 \frac{Bm}{m^2}$$

$$S = 1,2 m^2$$

$$P_0 = 500 Bm$$

$\eta = ?$

Ечиш:

Қабул қилинган иссиқлик оқими Куёшдан келадиған нурланиш энергияси оқими ва атроф-муҳитга иссиқлик узатиш оқимининг геометрик йиғиндисига тенг:

$$P_0 = \eta \cdot I \cdot S$$

Бундан:

$$\eta = \frac{P_0}{I \cdot S} = \frac{500 Bm}{600 \frac{Bm}{m^2} \cdot 1,2 m^2} = 0,694$$

Жавоб: $\eta = 0,694$ [3]

Масалалар берилиши ва ечимлари кетма-кетлигини ўқувчиларга тизимли етказишда, яъни билимларни тизимлаштиришда ижодий қобилиятларни ривожланти-

риш, амалиётда қўллай олиш, таълим олувчи ва таълим берувчининг мулоқот доирасини кенгайтиришга хизмат қилади. Шунингдек, ўзлаштириш вақтининг сарфланишини тежайди ва таълим олувчининг билим даражасини назорат қилиш имконини беради. Физика дарсларида замонавий энергия манбаларига оид фундаментал ва амалий тушунчаларни янги ишлаб чиқилган матнлар, тасвирий материаллар (А3, А4 форматдаги), анимация ва видеолавҳалар асосида ўқувчиларнинг физик ходиса ва жараёнларни объектив тушуниш имконияти пайдо бўлади.

Демак, хулоса ўрнида шунини айтиш мумкинки, мактаб физика курсида замонавий энергия манбаларига оид фундаментал ва амалий тушунчаларни компетенциявий ёндашувлар асосида шакллантириш методикасини ишлаб чиқиш ва ўқув жараёнига тадбиқ этиш асосида таълим сифатини янада ошириш имконияти мавжуд эканлиги аниқланди. Шунингдек, умумтаълим мактаблари физика дарсларида, тўғарак ва факультатив курсларини ташкил этиш ҳамда ўтказишда фойдаланиш учун ишлаб чиқилган кўргазмали ўқув-дидактик воситалар, макетлардан самарали фойдаланиш юқори самарадорликка эга эканлигини тажриба-синов ишлари тасдиқлади. Бундан ташқари, ўқувчиларда энергия манбаларига оид етарлича билим, кўникма ва малакаларни замон талаблари асосида шакллантиришга доир тақлиф ва тавсиялардан фойдаланиш дарс сифати ва самарадорлигига ижобий таъсир этиши аниқланди.

Адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Физика соҳасидаги таълим сифатини ошириш ва илмий тадқиқотларни ривожлантириш чора тадбирлар тўғрисида”ги 2021 йил 19 мартдаги ПҚ-5032-сон қарори.
2. Абдиев У.Б. Муқобил ва қайта тикланувчи энергия манбаларига доир ўқув материалларидан фойдаланиб физика фанини ўқитиш мазмунини такомиллаштириш. Замонавий таълим. 2021, 2(99). 51-57 б.
3. Воронин С.М. Практикум по нетрадиционным и возобновляемым источникам энергии. Учебное пособие. С.М.Воронин, С.В.Панченко, А.А.Таран. – Черноград: 2011. – С.182.

РЕЗЮМЕ. Мақолада мактаб физика курсида замонавий энергия манбаларига оид фундаментал ва амалий тушунчаларни компетенциявий ёндашувлар асосида шакллантириш методикаси бўйича тақлиф ва тавсиялар келтирилган. Шунингдек, физика дарс, тўғарак ва факультатив курсларини ташкил этишда ўқув-дидактик воситаларидан самарали фойдаланиш имкониятларига доир методик ишланмалар баён этилган.

РЕЗЮМЕ. В статье приведены предложения и рекомендации по методике формирования на основе компетенционных подходов фундаментальных и прикладных понятий современных источников энергии в школьном курсе физики. Также, представлены методические разработки о возможностях эффективного использования учебно-дидактических средств.

SUMMARY. The article offers suggestions and recommendations on how to formulate fundamental and practical concepts of modern energy sources in the school physics course on the basis of competency-based approaches. Methodological developments on the possibility of effective use of teaching aids are also described in the organization of physics lessons, clubs and optional courses.

BELBOG‘LI KURASH BO‘YICHA KATTALAR VA O‘SMIRLAR O‘RTASIDAGI JAHON CHEMPIONATI NATIJALARI TAHLILI (2021-yil bo‘yicha)

I.B.Isayev – o‘qituvchi

O‘zbekiston davlat jismoniy tarbiya va sport universiteti

Tayanch so‘zlar: natijalar, belbog‘li kurash bo‘yicha jahon chempionati, g‘alaba, mag‘lubiyat, tahlil, murabbiy, musobaqa.

Ключевые слова: результаты, чемпионат мира по борьбе на поясах, победа, поражение, анализ, тренер, соревнования.

Key words: results, world championship in belt wrestling, victory, defeat, analysis, coach, competition.

Ommaviy sportni rivojlantirish bilan bir qatorda O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 4-noyabrda PQ-4881-son «Kurash milliy sport turini rivojlantirish va uning xalqaro nufuzini yanada oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida» qaror qabul qilindi [2].

Qadimiy qadriyatlarimiz, xususan mardlik, jasurlik, vatanparvarlik, gumanizm g‘oyalarini o‘zida mujassam etgan milliy sportimiz bo‘lgan kurashni ommalashtirish, rivojlantirish va dunyoga tanitish hamda ushbu qadriyatimizni umumjahon durdonasiga aylantirish bo‘yicha qator ishlar amalga oshirilmoqda. Shu bilan birga, kurashning tobora ommalashib borayotganligi nufuzli xalqaro musobaqalarni tashkil qilishga, mavjud infratuzilma va moddiy-texnik bazani modernizatsiya qilishga, sport inventarlari va kiyimlari ta‘minotini yaxshilashga, bu borada ishlab chiqarishni kengaytirishga, shuningdek, soha uchun malakali kadrlar, trenerlar va hakamlar tayyorlashga bo‘lgan e‘tiborni yanada kuchaytirishni talab etmoqda.

Shu asnoda vurtimizda belbog‘li kurash ham rivojlanib kelmoqda. Bu milliy sport turimiz o‘zining iozibodor usullari bilan xalqimiz orasida to‘vlar, saillar va turli nufuzli musobaqalarda polvonlarmiz bellashib kelmoqdalar.

Belbog‘li kurash bo‘yicha usullar quydagicha nomlanib kelinmoqda. Ular yonboshga burab bosishlar, yonboshdan oshirib tashlashlar, to‘sib tashlashlar, tizza yordamida ko‘tarib tashlashlar, ko‘krakdan oshirib tashlashlar, qaytar-ma usulida tashlashlar va qarshi usullar, kombinatsion usullar texnik harakatlar jamlamasiga. Albatta, bu nomlar turkiy so‘zlar bo‘lgani bois hozirgacha bir qancha turkiy millatlarda, ayniqsa, ularning eng ko‘pi Markaziy Osiyo davlatlarida saqlanib qolgan.

Belbog‘li kurash bo‘yicha 2021-yil sarhisobidagi jahon chempionatlarni tahlil qilsak unda erkaklar va ayollar kllasik va erkin yo‘nalishlarda medallar uchun baxslar olib bordi, bunda yangi chempionlik maqomiga erishgan sportchilar va mag‘lubiyatga uchragan chempionlarning

muomolarini sabablarini o'rganishda va yutiqqa erishgan sportchilarning faoliyatini chuqurroq o'rganish uchun va qaysi davlatlar ko'proq medallar qo'lga kiritilganini o'rganish maqsadida musobaqalar tahlilni qilmoqdamiz.

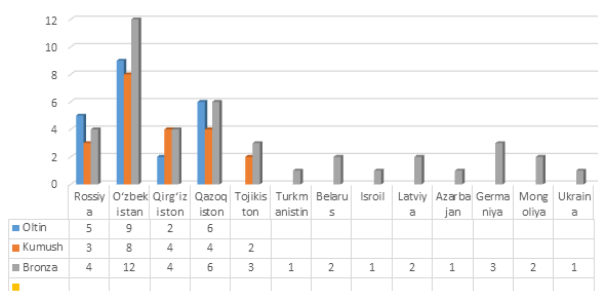
Mamlakatimizda belbog'li kurash bilan shug'ullanuvchilar yildan yilga ko'payib bormoqda. 2001-yil Belbog'li kurash Fidiratsiyasi tashkil topgan bo'lsa, 2003-yil xalqaro Belbog'li kurash federatsiyasiga a'zo bo'ldik. Belbog'li kurash yaqin kunlarga MDH davlatlari o'rtasida juda ommaviy rivojlangan, endilikta belbog'li kurash Yevropa davlatlarida ham juda ommalashti. 2005-yillarda bo'lib o'tgan jahon chempionatida 10 ta davlat ishtrok etgan bo'lsa, bunda medallar uchun davogar davlatlar asosan Rossiya, Turkmaniston, O'zbekiston, Qirg'iziston kabi davlatlar edi. Bu davlatlarni mashg'ulotlar jarayonida qo'llaniladigan metodlari texnik-taktik tayyorgarliklari xamda

mashg'ulotlar yuklamasini to'g'ri olib borilishi, mashg'ulotlarni samarali usullardan foydalanilishi bunga isbot bo'ladi. 2021-yilgi belbog'li kurash bo'yicha jahon chempionati sarhisob qilsak 35 davlat ishtrok etib unda Italiya, Ruminiya, Braziliya, Ekvador kabi davlatlar medallarga davogar chiqishdi. Bu esa belbog'li kurashning yanada rivojlanganini ko'rsatadi. Endilikda yuqori natijalarga erishish uchun ilmiy isbotdan o'tgan mashg'ulot metodlaridan foydalanish zarurati tug'iladi.

Yurtimizda o'tkazilgan o'smirlar o'rtasidagi sportni belbog'li kurash bo'yicha Prezident sovrini uchun jahon chempionati o'tkazildi. Unda yurtimiz yosh polvonlari ham munosib ishtirok etishdi. Polvonlarmiz o'zlarining irodaviy sifatlarini namoyish etib yurtimiz bayrog'ini bir necha bor yuqori ko'tarilishiga erishishdi.

№	Davlatlar	Ishtirokchilar soni	Oltin			Kumush			Bronza			Hamma medallar
			Erkin yo'nalish (erkaklar)	Klissik yo'nalish (erkaklar)	Ayollar	Erkin yo'nalish (erkaklar)	Klissik yo'nalish (erkaklar)	Ayollar	Erkin yo'nalish (erkaklar)	Klissik yo'nalish (erkaklar)	Ayollar	
1	Rossiya	18	2	2	1	2	1	-	2	1	1	12
2	O'zbekiston	35	2	5	2	2	4	2	6	4	2	29
3	Qirg'iziston	22	-	1	1	3	-	1	1	2	1	9
4	Qazog'iston	24	4	1	1	1	2	1	3	2	1	16
5	Tojikiston	10	-	-	-	-	1	1	-	2	1	5
6	Turkmaniston	14	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
7	Belarus	7	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
8	Isroil	6	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
9	Latviya	8	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2
10	Azərbayjan	5	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
11	Germaniya	8	-	-	-	-	-	-	-	2	1	3
12	Mongoliya	6	-	-	-	-	-	-	1	-	1	2
13	Ukraina	7	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
14	Jami	161	8	8	5	8	8	5	16	16	10	84

BELBOG'LI KURASH BO'YICHA O'MIRLAR O'RTASIDA JAXON CEMPIONATI 24-26 NOYABIR 2021-YIL UZBEKISTON JIZZAH

Yurtimizda o'tkazilgan jahon chempionatida murosasiz o'tkazilgan bahslarga guvoh bo'ldik. Bunda asosiy

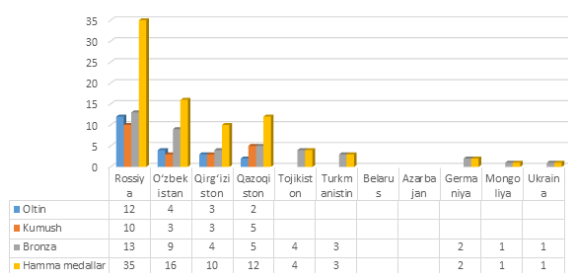
medallarga davogar chiqqan davlatlar albata O'zbekiston, Qozog'iston, Rossiya, Qirg'iziston, Tojikiston, Latviya, Mongoliya, Germaniya davlatlari. O'zbekiston polvonlari asosan bellashuvlarni qarshi hujumdan foydalanib tezkor kuch ishlatgan holda kombinatsion usullardan foydalanib qo'lga kiritishgan bo'lsa, Qozog'iston, Rossiya polvonlari esa raqibga doym hujum harakatlari portlovchi kuch, chidamlilik va bellashuvning oxirigacha musobaqa shiddatini tushirmasdan olib borishlari bilan ajralib turishdi. Tojikiston, Latviya, Mongoliya, Germaniya davlatlari ham munosib ishtirok etishti va medallarga ega chiqishti.

2021-yil 28-29 oktabir kunlari Rossiyaning Kazan shahrida kattalar o'rtasida belbog'li kurash bo'yicha jahon chempionati o'tkazildi. Ushbu musobaqa yakuniga ko'ra tahlil qilindi.

№	Davlatlar	Ishtirokchilar soni	Oltin			Kumush			Bronza			Hamma medallar
			Erkin yo'nalish (erkaklar)	Klissik yo'nalish (erkaklar)	Ayollar	Erkin yo'nalish (erkaklar)	Klissik yo'nalish (erkaklar)	Ayollar	Erkin yo'nalish (erkaklar)	Klissik yo'nalish (erkaklar)	Ayollar	
1.	Rossiya	41	3	5	4	3	6	1	5	6	2	35
2.	O'zbekiston	24	1	2	1	2	1	-	5	1	3	16
3.	Qirg'iziston	19	3	-	-	2	1	-	1	1	2	10
4.	Qazog'iston	24	1	1	-	1	-	4	3	2	-	12
5.	Tojikiston	13	-	-	-	-	-	-	-	3	1	4
6.	Turkmaniston	12	-	-	-	-	-	-	-	3	-	3
7.	Belarus	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.	Azərbayjan	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

9.	Germaniya	8	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
10.	Mongoliya	7	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
11.	Ukraina	12	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
12.	Jami	174	8	8	5	8	8	5	16	16	10	84

BELBOG'LI KURASH BO'YICHA 19-JAXON CHEMPIONATI
ROSSIYA.KAZAN.28.29.OKTYABIR 2021 YIL

Jahon chempionatining birinchi kuni belbog'li kurashning *erkin* yo'nalishi bo'lib o'tdi. Musobaqa bellashuvlari juda qiziqarli va murosasiz bahslarga boy o'tdi medallar uchun bahsga kirishgan davlatlar polvonlari kurash g'ilamida o'z mahoratlarini ko'rsatdilar. Musobaqa yakunida Qirg'iziston terma jamosi qolgan mamalakatlar qatorida oltin medallarga ega chiqdi. 57-kgda bahslarga kirishgan (Anarbaev Bibars), 75-kgda (Kazybek Irian), 90-kgda (Kozhomuratov Bekturkan) oltin medalni qo'ga kiritdi. Rossiya terma jamosida 62-kgda (Suleimanov Gabdyzhilil), 68-kgda (Shabiev Razil), 82-kgda (Tatarkulov Azamat) oltin medalga ega chiqishdi. O'zbekiston terma jamosi 100-kgda (Ahatjonov Nodirbek) oltin medalni qo'lga kiritgan bo'lsa +100kgda Qozog'iston terma jamosi oltin medalga ega chiqdi. Musobaqada mamalakatlar munosib tayyorgarlik ko'rishgani yaqqol ko'rinib turardi. Shu asnoda kumush, bronza medallariga Moldova, Ukraina polvonlari qo'lga kiritishdi.

Jahon chempionatining ikkinchi kuni belbog'li kurashning *klassik* yo'nalishida medallar uchun bahslarga kirishgan davlatlar ichida Rossiya terma jamosi 57-kgda (Ishakov Rishat), 62-kgda (Abramov Aleksey), 75-kgda (Zulkarnaev Artur), 82-kg (Kalimahov Rinat) va eng og'ir vaznda +100kgda (Nazmidinov Kurban) oltin medallarni qo'lga kiritib, jamosini munosib himoya qilishdi. O'zbekiston terma jamosida bahslarga kirishgan 68-kgda (Sultonov Oybek) raqiblariga munosib qarshilik ko'rsatib, final bahslarini Rossiyalik raqibi (Faliyohov Islam) bilan tengma-teng kurash olib bordi va oxirgi daqiqalarda sof g'alaba usuli bilan g'alaba qozondi. O'zbekiston terma jamoasiga 2-oltin medalni 90-kgda bahslarni olib borgan (Ortikov Shohzhahon) qo'lga kiritdi. U final bahslarda Rossiyalik xalqaro to'yfadagi sport ustasi (Muhametyanov Nail) mag'lubiyatga uchratdi. Qozog'iston vakili 100 kg (Nurlanuly Bekbol) vaznda barcha raqiblarni mag'lubiyatga uchratib oltin medallga ega chiqdi. Musobaqada

Adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 3-iyundagi PQ-3031-son «jismoniy tarbiya va ommaviy sportni yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida» qarori.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 4-noyabrdagi PQ-4881-son «kurash milliy sport turini rivojlantirish va uning xalqaro nufuzini yanada oshirish chora-tadbirlari to'g'risida» qarori.
3. Kerimov F.A. Darslik. Sport sohasidagi ilmiy tadqiqotlar. –Toshkent: 2004.

REZYUME. Ushbu maqolada belbog'li kurash bo'yicha jahon chempionati natijalari tahlil qilingan. Unda yurtimiz belbog'li kurashchilarini, jahon belbog'li kurashchi yulduzlari, shuningdek, har bir vazn toifalarida yangi g'olib bo'lgan sportchilarning muvaffaqiyat va mag'lubiyatlari ko'rib chiqilgan. Maqolada belbog'li kurashning klassik va erkin yo'nalishlari hamda ayollar jamoasidagi barcha vazn toifalariga e'tibor qaratilgan.

РЕЗЮМЕ. В данной статье анализируются результаты чемпионата мира по борьбе на поясах. В нём рассматриваются успехи и неудачи борцов на поясах нашей страны, мировых звезд борьбы на поясах, а также новые победители в каждой весовой категории. В статье основное внимание уделяется классическому и вольному направлениям борьбы на поясах, а также всем весовым категориям в женском коллективе.

SUMMARY. This article analyzes the results of the World Belt Wrestling Championship. It examines the successes and failures of our country's belt wrestlers, world belt wrestling stars, as well as new winners in each weight category. The article focuses on the classic and freestyle trends of belt wrestling, as well as all weight categories in the women's team.